

1.04 Strokovni članek

UDK 27-722.535(497.434Ribnica)"16"

Prejeto: 27. 5. 2018

**Mitja Sadek**

mag., višji arhivist, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mestni trg 27, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: mitja.sadek@zal-lj.si

Poročilo o upravljanju ribniškega arhidiakonata (1633–1638)

IZVLEČEK

Prispevek vsebuje transkripcijo in prevod poročila o upravljanju ribniškega arhidiakonata med letoma 1633 in 1638. Za svojega predstojnika, oglejskega patriarha Marca Gradeniga, ga je napisal ribniški arhidiakon Francišek Maksimilijan Vaccano. V njem je natančno opisal stanje na cerkvenem in verskem področju v župnijah ribniškega arhidiakonata. Ta je spadal pod oglejski patriarhat in je v času poročila obsegal trinajst župnij: Dobropolje, Škocjan, Bloke, Lož, Cerknico, Kočevje, Kočevsko Reko, Osilnico, Kostel, Mozelj, Koprivnik, Črmošnjice in Ribnica.

KLJUČNE BESEDE

archidiakon, Ribnica, poročilo o upravljanju, Francišek Maksimilijan Vaccano, 17. stoletje

ABSTRACT

RIBNICA ARCHDEACONATE ADMINISTRATIVE REPORT FOR THE PERIOD OF 1633–1638

The contribution contains a transcript and translation of the Ribnica Archdeaconate administrative report for the period of 1633–1638. The report was drawn up by the Archdeacon of Ribnica, Franz Maximilian Vaccano, for his superior, the Aquileian Patriarch Marco Gradenigo. The document offers a detailed description of the situation in the ecclesiastical and religious spheres across the parishes within the Archdeaconate of Ribnica. The latter was part of the Patriarchate of Aquileia and in the period concerned embraced the following thirteen parishes: Dobropolje, Škocjan, Bloke, Lož, Cerknica, Kočevje, Kočevska Reka, Osilnica, Kostel, Mozelj, Koprivnik, Črmošnjice, and Ribnica.

KEY WORDS

archdeaconate, Ribnica, administrative report, Franz Maximilian Vaccano, seventeenth century

Prispevek vsebuje transkripcijo in slovenski prevod poročila o upravljanju ribniškega arhidiakonata med letoma 1633 in 1638. Izvirnik poročila, ki je napisan v latinščini, hrani Nadškofijski arhiv v Vidmu.¹ Za svojega predstojnika, oglejskega patriarha Marca Gradeniga, ga je napisal tedanji ribniški arhidiakon Francišek Maksimilijan Vaccano.² V njem je podal natančen opis verskega in cerkvenega stanja župnij ribniškega arhidiakonata. Ta je spadal pod oglejski patriarhat in je v času poročila obsegal trinajst župnij: Dobropolje, Škocjan, Bloke, Lož, Cerknico, Kočevje, Kočevsko Reko, Osilnico, Kostel, Mozelj, Koprivnik, Črmošnjice in Ribnico. Poročilo se začne s splošnim uvodom, po katerem Vaccano preide na problematiko upravljanja arhidiakonata. Najprej navede skupne odloke za župnijske in podružnične cerkve, zatem skupne odloke o cerkvenih zakramentih, poročilo pa konča z odloki, ki se nanašajo na posamezne župnike. Arhidiakon pogosto opozarja na različne napake, pomanjkljivosti in slabe navade, ki jih je v dobrih petih letih opazil med službovanjem v tem odmaknjenem, gozdnatem in nadvse revnem kmečkem okolju. Zdi pa se, da ga niso toliko presenetili revščina, pomanjkanje in že omenjeni manjši oziroma večji odkloni od cerkvenih pravil, kakor sam sprejem, ki ga je bil očitno deležen pri nekaterih tamkajšnjih prebivalcih. Že takoj v uvodnem delu poročila namreč omenja barbarske prebivalce južnega dela arhidiakonata, »ki so v svojem barbarstvu izredno hudobni, trdovratni in trmasti«. Kot posebej nevarno izpostavlja župnijo Kočevska Reka, kjer naj bi se dvakrat znašel celo v življenjski nevarnosti. Pri tem se je bržkone treba zavedati, da je Vaccano, ki je bil rojen leta 1609 v plemiški družini iz Šempasa na Goriškem, srečanje z omenjenimi »barbari« čakalo takoj po študijskih letih, ki jih je preživel v Rimu na bogoslovnem semenišču Collegium Germanicum. Lahko si le predstavljamo, kako je doživljal kulturne razlike med svetovljanskim Rimom ter odročnostjo kočevsko-notranjskih planot, ko je bil leta 1633 nastavljen za župnika in arhidiakona v Ribnici. Toda očitno so njegovo zavzeto delo opazili mnogi, kar mu je kasneje omogočilo izjemno kariero. Še kot ribniški arhidiakon je bil leta 1641 imenovan za generalnega vikarja ljubljanske škofije. Zaradi obilice dela mu je moral pri upravljanju arhidiakonata pomagati njegov namestnik Janez Dienstman, ki je bil med letoma 1627 in 1638 župnik v Dobropolju.³ Vacca-



*Francišek Maksimilijan Vaccano
(Tavano in Dolinar, Vaccano, str. 531).*

no je na čelu ribniškega arhidiakonata ostal vse do leta 1643, nato pa je opravljal številne visoke službe. Tako je bil med drugim pičenski škof, ljubljanski stolni prošt in tržaški škof. Umrli je leta 1672 v Trstu, kjer je v stolnici tudi pokopan.⁴

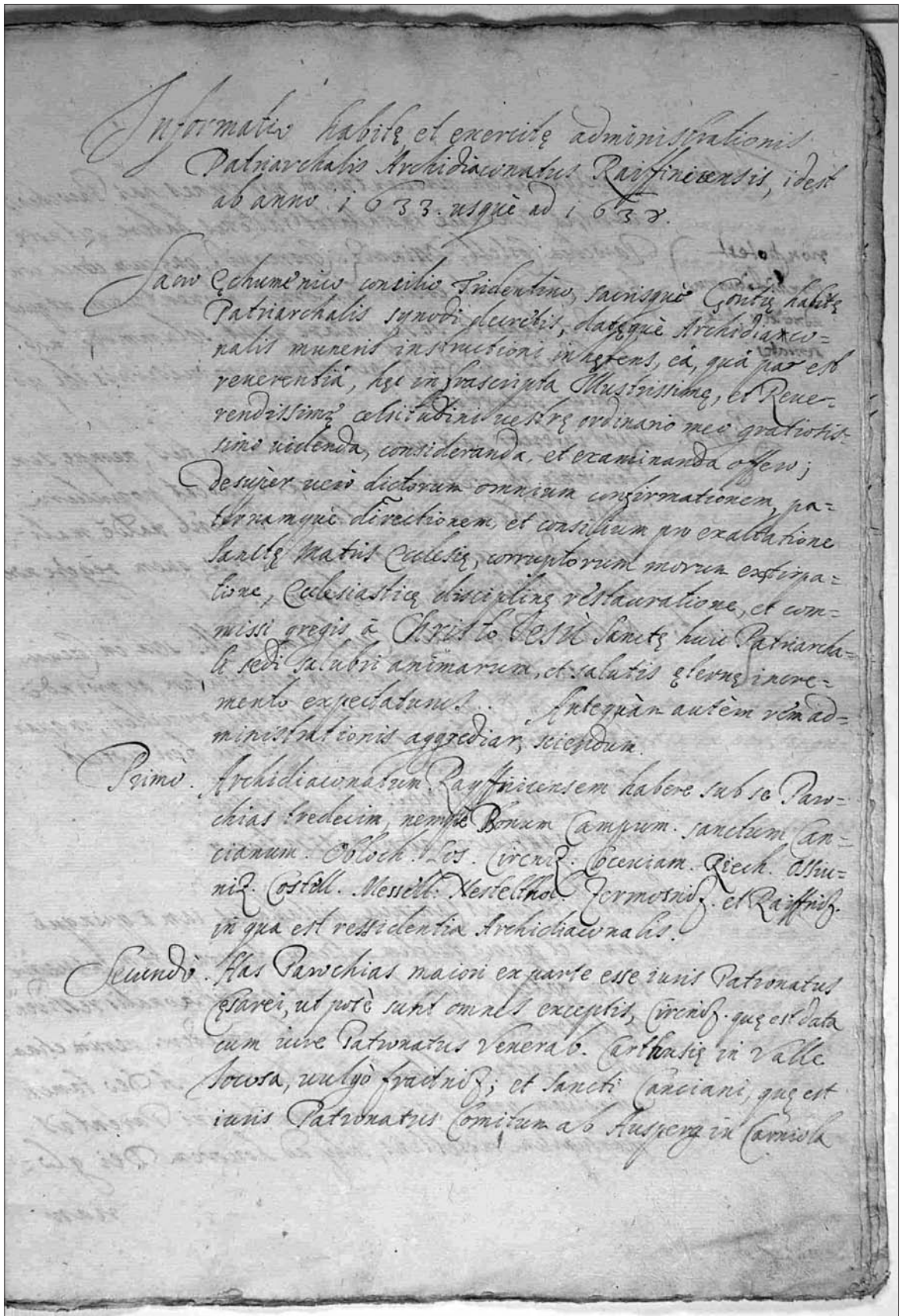
Latinski izvirnik je lahko berljiv in kaže na avtorjevo dobro jezikovno izobrazbo. Besedilo ima zelo malo okrajšav (najpogostejša je ligatura *ae*), ki pa sem jih v prepisu vse razvezal. Ob robu besedila v izvirniku je nekaj slabše čitljivih pripisov, ki jih nisem prevajal in so navedeni v opombah pod črto. Z virom sem se sicer prvič seznanil že pred približno petnajstimi leti, ko sem ga prevedel za Blaženko First, vodjo grafičnega kabineta Narodnega muzeja Slovenije, ki je izvirnik našla v videmskem arhivu. Za to objavo pa sem prvotni prevod precej popravil in ga opremil z opombami. Za nesebično pomoč pri razumevanju vsebine, za številne popravke besedila in strokovne nasvete se iskreno zahvaljujem dr. Lilijani Žnidaršič Golec.

¹ ACAU, fasc. 753.

² V literaturi ponekod tudi Vaccani.

³ Zanimivo je, da je bilo Dienstmanovo upravljanje dobropoljske župnije vse prej kot zgledno (prim. poglavje Osebni odloki, ki se nanašajo na gospode župnike, njihovo življenje in ugled).

⁴ Več o Vaccanovem življenju gl. Tavano in Dolinar, Vaccano, str. 530–531, in Skubic, *Zgodovina Ribnice*, str. 139.



Prva stran poročila o upravljanju ribniškega arhidijakonata (ACAU, fasc. 753).

TRANSKRIPCIJA

Informatio habitae et exercitae administrationis Patriarchalis Archidiaconatus Raiffinicensis, id est ab anno 1633 usque ad 1638.

Sacro Echumenico concilio Tridentino, sacrisque Goritiae habitae Patriarchalis synodi decretis, dataeque Archidiaconalis muneris instructioni inhaerens, ea, qua par est reverentia, haec infrascripta Illustrissimae et Reverendissimae celsitudini vestrae ordinario meo gratiosissimo videnda, consideranda et examinanda offero. Desuper vero dictorum omnium confirmationem paternamque directionem et consilium pro exaltatione Sanctae Matris Ecclesiae, corruptorum morum extirpatione, Ecclesiasticae disciplinae restauratione et commissi gregis a Christo Jesu Sanctae huic Patriarchali sedi salubri animarum et salutis aeternae incremento expectaturus.

Antequam autem rem administrationis aggrediar, sciendum.

Primo: Archidiaconatum Rayffinicensem habere sub se Parochias tredecim, nempe Bonum Campum, sanctum Cancianum, Obloch, Los, Circniz, Coceuiam, Riech, Ossiuniz, Costell, Messell, Nestelthol, Zermosniz et Raiffniz, in qua est ressidentia Archidiaconalis.

Secundo: Has Parochias maiori ex parte esse iuris Patronatus Caesarei, ut pote sunt omnes exceptis, Circniz, quae est data cum iure Patronatus Venerabilis Carthusiae in Valle Iocosa, vulgo Fraitniz;⁹ et Sancti Canciani, quae est iuris Patronatus Comitum ab Ausperg (!) in Carniola.

Tertio: Ob exiguitatem proventuum non omnes has Parochias veros et canonicè installatos pastores habere. Utpote parochia Costell, Ossiuniz, Cersmoniz (!), quae cum circa confinia Turciae sint, et vix tantorum proventuum, ut quis sacerdos honeste se sustentare possit, solummodi ab Archidiaconis Raiffinicensibus per modum provisionis ibi ponuntur sacerdotes.¹⁰

Quarto: Quod inferior pars huius archidiaconatus, nempe sex parochiae in Coceuiensi Comitatu habent populum valde barbarum, in sua tamen barbarie valde malitiosum, durae cervicis, obstinati cordis, quem regere non tam difficile, quam periculosum est.

Quinto: Nullam parochialem ecclesiam ex illis sex in Coceuia excepta Sancti Bartholomaei esse dotatam, ac proinde vicinorum Elemosinis necessitatibus provideri, in quantum miserabiliter et miserabilissime fieri potest.

PREVOD

Poročilo o upravljanju ribniškega patriarhatskega arhidijakona za obdobje od leta 1633 do leta 1638.

V skladu s svetim Tridentinskim ekumenskim koncilom, s svetimi odloki goriške sinode⁶ in z nalogami arhidijakonske službe izročam Vaši presvetli in prečastiti visokosti, svojemu nadvse hvaležnemu ordinariju,⁷ s primernim spoštovanjem spodnje poročilo, da bi ga pregledali, pretehtali in preučili. Pri tem pričakujem potrditev vsega spodaj omenjenega, očetovsko usmerjanje in nasvete za povzdig svete matere Cerkve, za izkoreninjenje slabih navad, za prenovo cerkvene discipline in za povečanje črede, ki jo je Jezus Kristus zaupal temu svetemu patriarhatskemu sedežu za zdravje duš in večno zveličanje.

Preden preidem k samemu upravljanju, je treba vedeti sledeče.

Prvič, ribniški arhidijakon ima pod seboj trinajst župnij, in sicer Dobropolje, Škocjan,⁸ Bloke, Lož, Cerknico, Kočevje, Kočevsko Reko, Osilnico, Kostel, Mozelj, Koprivnik, Črmošnjice in Ribnico, kjer je sedež arhidijakona.

Drugič, večina teh župnij je pod cesarskim patronatom,⁵ pravzaprav vse razen Cerknice, ki spada pod patronat častitljive kartuzije v Bistri, ki ji v domačem jeziku pravijo Fraitniz, in Škocjana, ki je pod patronatom grofov Auersperg na Kranjskem.

Tretjič, zaradi prenizkih dohodkov vse omenjene župnije nimajo pravih župnikov, ki bi bili kanonično umeščeni. Ker so župnije Kostel, Osilnica in Črmošnjice blizu turške meje in nimajo toliko dohodkov, da bi se lahko kak duhovnik dostojno vzdrževal, ribniški arhidijakoni duhovnike tam postavljajo samo začasno.

Četrtrič, južni del tega arhidijakona, namreč šest župnij v Kočevski grofiji, ima nadvse barbarske prebivalce, ki so v svojem barbarstvu izredno hudobni, trdovratni in trmasti. Voditi jih ni samo težavno, ampak predvsem nevarno.

Petič, nobena izmed teh šestih župnijskih cerkva, razen cerkve sv. Jerneja v Kočevju, ni dotirana. Zato jih z najnujnejšim preskrbijo soseščani, ki jim dajejo miloščino, kar je vsega pomilovanja vredno.

⁵ *Vulgo Fraitniz*: gre za nemško obliko imena Bistra, ki je v sodobnih virih dejansko najpogosteje zastopana (prim. geslo Bistra v Slovenski historični topografiji – <https://topografija.zrc-sazu.si/>). Termin *vulgo* je tu očitno uporabljen kot nasprotje latinščini, izraz *Fraitniz* pa je bil tedaj očitno v splošni (pogovorni) rabi.

⁶ Sinoda v Gorici je potekala leta 1602.

⁷ Marco Gradenigo, oglejski patriarh med letoma 1629 in 1656.

⁸ Mišljena je župnija Škocjan pri Turjaku.

⁹ Omenjene župnije so bile pod patronatom deželnega kneza, ki je poleg nadvojvodskega nosil tudi cesarski naslov kot izvoljeni cesar.

¹⁰ Pripis ob robu: Non potest Archidiaconus admittere praesentatos.

His igitur praesuppositis et consideratis aggredi-or administrationem. Sum hic archidiaconus cano-nice installatus iam a quinque annis et primo qui-dem intuitu desperaveram, ut veritatem fatear; nam tanta erat archidiaconalis resistentiae destructio, ut non solum ubi comedere, verum etiam ubi pernoc-tare deberem, non daretur. A Deo tamen auxilium petens, et proprii mei Domini Parentis marsupium molestans, subii ad honorem¹¹ Dei gloriam omnem incommoditatem et sic pedetentim per patentes pu-blicas clerum Diocoesis meae convocavi, cui pluribus persuadere conatus fui, ut timorem Dei, lumbosque praecingendo castitatem sectaretur, lucernas arden-tes per bona data exempla in manibus teneret, vi-gilantiam, diligentiam in exercitio et executione sui pastoralis muneris adhiberet, operaretur denique, ut concredito gregi de salutaribus remediis ad aeterni-tatem abunde provisum esset, in omnibus tandem sic se exhiberet, ut non Iudicis, sed Patris in me experiri deberet argumenta.

At illi auditores tantum verbi Dei et non factores, prioribus insistendo vestigiis has meas admonitiones contemptui et derisui habuere, non curantes manda-ta mea Archidiaconalia, pluribusque in occasionibus mihi iustitiam volenti administrare resistentiam fa-ciendo, ut infra per singulas parochias discurrendo videre erit.

Hoc igitur in tempestoso mari alium remedii et salutis portum data spiritus sancti assistentia circum-spiciendo invenire potui, quam visitationem publi-care et circum vicinos dominos ad praestandum bra-chium saeculare vigore Caesareorum mandatorum requirere, quod facere debui per litteras, et adhibito capellano, qui cancellarii officio fungebatur, uniusque personae famulatu contentus favente numinis gratia aggressus sum.

Quia vero longum esset enumerare defectus in-ventos, qui ferme idem sunt in omnibus Parochiali-bus ecclesiis, ponam hic breviter decreta a me data tam parochialibus quam filialibus, non quidem omnia uni ecclesiae, sed pro cuiuscumque indigentia et ne-cessitate examinata prius possibilitate, commoditate, situ, barbarie populi, fundatione, proventibus, omni-bus denique consideratis, quae prudentis iudicii dic-tamine perpendenda et trutinanda videbantur, neque contentus syndicorum relatione; putabam enim non sic satis factum muneri meo; ipse in persona sum-mos et altissimos per montes, per loca praecipitosa, et cum evidenti discrimine vitae perlustrare volui eccle-sias omnes filiales sive campestris, et hoc quod antea insinuare debebam sine ulla mercede, ullo regali, ulla

Po tem uvodnem pregledu sedaj prehajam k upravljanju. Tukaj sem bil že pred petimi leti kano-nično umeščen za arhidiakona. Na začetku sem, če sem iskren, povsem ubupoval, kajti arhidiakonova rezidenca je bila tako uničena, da nisem vedel niti kje jesti niti kje spati. Boga sem prosil za pomoč, svojega lastnega gospoda očeta sem nadlegoval za denar in za večjo božjo slavo prestal vse možne nadloge. Najprej sem z javnim pismom previdno sklical duhovnike svoje škofije¹² ter jih skušal prepričati, naj stremijo k bogaboječnosti in čistosti, tako da zadržujejo spol-no slo, naj v rokah držijo svetilke, žareče od dobrih zgledov, pri opravljanju in izvrševanju svoje dušno-pastirske službe naj bodo čuječi ter marljivi. Delujejo naj tako, da bo čreda, ki jim je bila zaupana, obilno preskrbljena z rešilnimi sredstvi za večnost, pri vsem tem pa naj se vedejo, kot da v mojih besedah vidijo prepričevanje očeta in ne sodnika.

Toda tisti, ki so božjo besedo samo poslušali, a je niso udejanjali, niso odstopili od svojih prejšnjih poti ter so zaničevali in zasmehovali moja opozorila. Niso se menili za moja arhidiakonska navodila, in ko sem hotel izvrševati pravico, so se mi ob številnih pri-ložnostih upirali, kot bomo videli kasneje, ko bomo pregledovali posamezne župnije.

Ko sem pogledal naokrog, v tem viharnem morju nisem mogel najti drugega pristana ozdravitve in re-šitve, kakor da sem ob pomoči Svetega Duha nazna-nil vizitacijo¹³ in pri bližnji gospodi na podlagi ce-sarskih odlokov iskal podporo posvetnih oblasti, kar sem moral storiti pisno. Zadovoljil sem se s tem, da sem vzel s seboj kaplana, ki je opravljal službo kanc-lerja, in še eno osebo kot služabnika ter z milostjo Božje pomoči stopil na pot.¹⁴

Ker pa bi bilo predolgo naštevati napake, ki sem jih odkril, saj so pri vseh župnijskih cerkvah tako re-koč enake, naj tukaj na kratko opišem odloke, ki sem jih izdal tako župnijskim cerkvam kot tudi podružni-cam. Nisem pa izdal vsaki cerkvi vseh, ampak glede na njihove pomanjkljivosti in potrebe, potem ko sem poprej preučil njihove zmožnosti, okoliščine, lego, barbarstvo prebivalcev, mašne ustanove ter dohodke in ko sem naposled upošteval vse, kar se mi je zdelo vredno pretehtati in raziskati s previdno sodbo. Pri tem pa nisem bil zadovoljen s poročili ključarjev, saj sem menil, da niso bila zadovoljiva za potrebe moje službe.¹⁵ Sam osebno sem preko najvišjih gora, čez drn in strn v resni življenjski nevarnosti prepotoval vse podružnične ter poljske cerkve,¹⁶ in to brez vsa-

¹¹ Pravilno: maiorem.

¹² Mišljen je ribniški arhidiakon.

¹³ Pri razumevanju tega dela besedila sem si pomagal z neobjavljenim prevodom dr. Eda Škulja, ki mi ga je tik pred objavo tega pri-spevka prijazno posredovala Marina Gradišnik. Zahvala gre tudi mag. Antonu Berčanu za vsa pojasnila.

¹⁴ Gl. op. 13.

¹⁵ Ključarji so upravljali s premoženjem cerkva.

¹⁶ Poljske cerkve (ecclesiae campestris) – navadno manjše podružnične cerkve, ki so stale zunaj naselij (na poljih, vrhovih hribov ipd.).

remuneratione, sperans a datore omnium bonorum, qui conductos operarios ad vineam ellaborandam sua mercede non defraudat, me correspondenti praemio per suam misericordiam donaturum.

DECRETA PAROCHIALIUM ECCLESIIARUM

Trabernacula (!) pro Venerabili eucharistia ad intus panno aliquo seriteo obducantur. Sit continua illuminatio et ubi vicinitas retinens visa, facta est ibi comminatio de non asservanda Venerabilis Eucharistia. Singulis octo, vel quatuordecim diebus renovetur. Edituorum scientiam in pinsendis hostiis experiri volui, barbaries enim et simplicitas aliquorum dubitare de hoc me coegit. Confraternitas corporis Christi instituenda et modus illam introducendi praescriptus: in deferenda Venerabilis Eucharistia ad infirmos, semper praecedat lumen et tintinabulum, clericus¹⁷ autem eam deferens in superpelitium, stolla, psalmizando et laudes Deo dicendo modeste procedat vel equitet. Firma clausura sit ad Venerabile, cuius clavis a Parocho semper servetur et hoc Venerabile sacramentum non detur publicis peccatoribus, hereticis, aliisque ab Ecclesia prohibitis.

Serventur fundationes adamussim et quia plurae sunt, quibus satisfacere impossibile est, determinatum, ut singulis mensibus fiat in qualibet parochia sacrum unum cantatum pro defunctis cum recitatione unius nocturni et laudum;¹⁸ ad hoc autem sacrum invitandus populus in praecedenti festo nominando diem et horam et vocandus per pulsum omnium campanarum. In reliquo vero tempore anni celebrans sive Parochus sive Capellanus habeat intentionem semper pro vivis et defunctis fundatoribus et concreditis oviculis. In qualibet Parochia pro opportunitate sacerdotum sint ritualia Romana, sint missalia restituta, quot altaria, tot calices, pro quolibet calice duo vel tria purificatoria, duo corporalia, vella, bursae, pallae; planetae cum suis manipulis et stollis ad summum sint quinque ad numerum

kršnega plačila, darila ali povračila, kar bi sicer moral povedati že prej. Zato upam, da me bo podeljevalec vseh dobrin, ki delavce, najete za obdelovanje vinograda, ne prevara za njihovo plačilo, po svojem usmiljenju obdaroval s primerno nagrado.

ODLOKI ZA ŽUPNIJSKE CERKVE

Tabernaklje za sveto Evharistijo¹⁹ je treba od znotraj obleči s svilenim prtom. Razsvetljavo²⁰ je treba vzdrževati neprekinjeno. Kjer se prebivalci soseske tega ne bi držali, jim je treba zagroziti, da se sveta Evharistija tam ne bo hranila. Hostije naj se zamenjajo vsakih osem ali štirinajst dni.²¹ Pri cerkovnikih sem hotel preveriti znanje pripravljanja hostij, saj sta me barbarstvo in preproščina nekaterih prisilila, da sem o tem podvomil. Ustanovljena naj bo bratovščina sv. Rešnjega telesa, za katero sem predpisal, na kakšen način naj se uvede. Pri prinašanju svete Evharistije bolnikom morata biti vedno spredaj sveča in zvonec. Duhovnik, ki jo prinaša, mora biti oblečen v koretelj in štolo, peti mora psalme in hvalnice Bogu ter počasi hoditi ali jahati. Presveto naj bo trdno zaprto, ključe pa naj vedno hrani župnik.²² Tega presvetega zakramenta naj ne podeljujejo javnim grešnikom, krivovercem in drugim, ki jim to prepoveduje Cerkev.

Mašne ustanove je treba skrbno ohranjati. Ker pa so te številne in ni mogoče vseh izpolniti, je bilo določeno, naj se vsak mesec v vsaki župniji daruje ena peta sveta maša za umrle skupaj z molitvijo ene nočnice in hvalnic. Na to sveto bogoslužje je treba na nedeljo ali praznik pred tem povabiti ljudi ter jim povedati za dan in uro, na bogoslužje pa jih je treba sklicati z zvonjenjem vseh zvonov. Ob drugih dneh liturgičnega leta pa mora bodisi župnik bodisi kaplan mašni namen vedno opravljati za žive in umrle ustanovitelje ter zaupane mu ovčice. V vsaki župniji naj bodo duhovnikom na voljo Rimski obredniki²³ in veljavni misali. Prav tako naj bo toliko kelihov, kolikor je oltarjev. Za vsak kelih naj bosta dva ali trije purifikatoriji,²⁴ dva korporala,²⁵ dve zagrinjali za kelihe,²⁶ dva mošnjička²⁷ in dva oltarna prta.²⁸ Mašnih pla-

¹⁷ V izvorniku je beseda podčrtana, ob robu pa stoji pripis *sacerdos*.

¹⁸ Pripis ob robu: Si est obligatio ex legato conducens, debet exequi, si non, moderari vel petere dispensationem Apostolicam.

¹⁹ Evharistija z veliko začetnico je v besedilu rabljena v pomenu posvečene hostije, evharistija z malo začetnico pa v pomenu zakramenta sv. maše.

²⁰ Mišljena je večna luč pri tabernaklju.

²¹ Gl. op. 13.

²² Pomen: hostije naj bodo trdno zaprte v tabernaklju, ključe od tabernaklja pa naj hrani župnik.

²³ Rituale Romanum je rimski obrednik, izšel leta 1614.

²⁴ Purifikatorij: brisačka za čiščenje kelihov.

²⁵ Korporal: poškrbljen bel lanen mašni prt.

²⁶ Velum: svileno zagrinjalo za kelih.

²⁷ Bursae: mošnjički za prenašanje sv. Evharistije ali sv. olja.

²⁸ Palla: bel platnen oltarni prt ali prt, s katerim se pokriva kelih.

quinque collorum (!) Ecclesiae. Sint albae saltem in miserabili parochia tres vel quatuor cum suis humeralibus et cingulis.

In quibusdam parochiis, ubi possibilitas est, statutum, ut pluviale cum tunicellis ematur, et ad hoc faciendum concurrant campestris ecclesiae et quod ad supradicta attinet ubi quid fractum, vel lacerum, ut reficiatur, ubi immundities, ut obstergetur, lavetur, purgetur: nitida sint demum omnia, quod etiam factum est circa ornatum altarium. Et quia sunt multae ecclesiae parochiales, quae multa valde habent altaria nullum ornatum habentia, determinavi, ut saltem antependium, mantilia requisita, crux cum carta secretorum, tintinabulum, urceoli et qualis qualis imago sive icona comparetur. In sacristia sint omnia bene ordinata, sit almare pro conservandis calicibus et ornatu calicum, sint cistae pro conservandis ornamentis, omnia bene clausa. Sit ibi locus pro lotionem manuum cum mantili appenso. Sit oratorium cum appensa carta pro praeparatione ad missam.

Determinatum, ut quolibet die festo coligatur elemosina pro quotidianis ecclesiarum expensis. Fiat inventarium omnium bonorum tam mobilium, quam immobilium ecclesiarum, subscriptum manu archidiaconali et parochi, cuius est ecclesia, cuius una copia authentica traddetur officio archidiaconali, ne per mortem aut discessum curatorum dispereant bona ecclesiarum.

Sit bona clausura ad sacristiam et ecclesiam, munda sint coemeteria, circumducantur muro, ne animalia effodiant defunctorum ossa; exsecantur arbores; ad pulsum communis Ave Mariae addatur pulsus pro defunctis, cuius signi causa et ratio publicanda populo.

Sint libri particulares, in quibus annotabuntur baptizati, defuncti et matrimonio iuncti sicuti etiam confirmati. Ornamenta sacra et quidquid benedicibile est, et tempore quo ego Archidiaconus sum ab alio sunt benedicta (!), quam a me, sint interdicta. Est enim respectus habendus ordinariorum. Sacra tecta conserventur. Annuae sint rationes ecclesiarum, nisi aliquid obstiterit impedimentum, quo tempore nempe faciendarum rationum non fiant multae expensae, quae expensae a me fuerunt determinatae, et qui plus consumpserit de proprio tenebitur. Die festo sive dominico ante sacrum et concionem nullus sepelliatur et quia tum diebus dominicis, festivis aliisque feriatis

ščev²⁹ z manipli in štolami³⁰ naj bo v skladu s petimi cerkvenimi barvami največ pet.³¹ V revnih župnijah naj bodo vsaj tri ali štiri albe z naplečniki in pasovi.³²

Sklenjeno je bilo, naj v tistih župnijah, kjer je to mogoče, kupijo pluvial s tunicelami.³³ Pri tem naku-pu naj poljske cerkve stopijo skupaj. Če bi se kaj od zgoraj omenjenih oblačil in opreme polomilo ali raz-trgalo, naj se popravi, če bi se kaj od tega umazalo, je to treba obrisati, umiti in očistiti. Vse se mora svetiti, kar naj velja tudi za oltarno opremo. Ker ima mnogo župnijskih cerkva veliko oltarjev brez vsakršne opreme, sem odredil, naj si priskrbijo vsaj antependij,³⁴ potrebne brisače, križ s kanonskimi tablami, zvonec, vrčke in kakršno koli podobo ali kip.³⁵ V zakristiji naj bo vse lepo urejeno; tam naj bo omara za hranjenje kelihov in opreme za kelihe, tam naj bodo skrinjice za hranjenje okrasja, vse pa naj bo dobro zaprto. Tam mora biti mesto za umivanje rok z obešeno brisačo in oratorij³⁶ z obešeno tablo za pripravo na mašo.

Odrejeno je bilo, naj na vsako nedeljo in praznik pobirajo miloščino za vsakodnevne cerkvene izdatke. Izdelati je treba inventar vsega cerkvenega premoženja,³⁷ tako premičnega kot nepremičnega, ki ga morata podpisati arhidiakon in župnik tiste župnije. Overjeno kopijo inventarja je treba poslati arhidia-konski pisarni, da ne bi ob smrti ali odhodu skrbnikov³⁸ cerkveno premoženje izginilo.

Zakristija in cerkev naj bosta dobro zaprti. Pokopališča naj bodo čista in obdana z zidom, da ne bi živali izkopale kosti preminulih. Drevesa je treba posekati. K zvonjenju skupne avemarije naj dodajo zvonjenje za pokojne, o vzroku ter namenu tega zvonjenja pa je treba ljudi obvestiti.

Voditi je treba posebne knjige in vanje beležiti krščene, umrle, poročene in birmane. Prepovedana je uporaba svetega okrasja in vsega drugega, kar zahteva blagoslovitev, če bi v času, ko sem arhidiakon, to blagoslovil kdo drug razen mene. Treba je namreč spoštovati cerkveno hierarhijo. Posvečene reči naj se hranijo pokrite.³⁹ Cerkevne obračune je treba pripraviti vsako leto, razen če bi se pojavila kaka ovira. V času priprave teh obračunov ne sme nastati veliko izdatkov. Višino teh izdatkov sem določil jaz, in kdor bo potrošil več od tega, bo to plačal iz lastnih sredstev. Na praznik ali v nedeljo pred mašo in pridigo se ne sme nikogar pokopati. Ker ob nedeljah, praznikih in

²⁹ Planeta ali casula: mašni plašč.

³⁰ Manipel ali naróčnik se je – kot pove že ime – nosil na roki. Štola je dolgo in široko, šalu podobno ogrinjalo.

³¹ Liturgične barve: bela (album), rdeča (rubeum), zelena (viride), vijolična (violaceum) in črna (nigrum).

³² Alba: dolga bela mašna obleka; (h)umerale: naplečnik, liturgično pokrivalo; cingulum: pas za prepasovanje duhovniške obleke.

³³ Pluvial: plašču podobno oblačilo; tunicela: vrsta bogoslužne obleke.

³⁴ Antependij: poslikana ali izrezljana plošča oziroma okrasni prt na sprednji strani oltarne mize.

³⁵ Gl. op. 13.

³⁶ Prostor ali klečalnik, namenjen molitvi.

³⁷ Mišljeno je premoženje župnijskih in podružničnih cerkva.

³⁸ Mišljeni so ključarji.

³⁹ Gl. op. 13.

diebus multi ad divina officia, ad quae de praecepto tenentur, multis de causis venire non possunt, ego salutis illorum invigilans, determinavi, ut praedictis diebus cum est elevatio in sacrificio missae venerabilis Eucharistiae detur signum una campana, ut non potentes venire, admoneantur tunc temporis elevationem fieri; ac proinde illos debere mentem etiam ad deum elevare et se saltem aliquo modo participes reddere tantorum meritorum sacrificiis missae.

DECRETA PRO FILIALIBUS, SIVE CAMPESTRIBUS ECCLESIIIS

Efferendae cistae granariae, quas rustici solent in ecclesiis habere; reficiendi calices et patenae. Pro quolibet calice duo purificatoria. Item corporalia reliquusque calicis ornatus. Ubi non habentur calices, media data et praescripta ad emendos, sicuti etiam missalia. Ubi vestes sacrae lacerae, reficiendae; ubi non sunt, emendae. Reliquus sacerdotis ornatus sicut et altarium procurandus. Pro quolibet altari, si nihil aliud, saltem crux cum Tabula sacrorum. Multa lateralialia altaria interdicta, prout etiam quae in medio ecclesiarum erant, vel inproportionata, vel nullum plane habuerunt ornatum, nec in spe habendi erant. Clausura portarum super interdictione commendata; multi enim per hoc crassi abusus inventi. Ad ingressum portarum sint vasa lapidea infixata muro pro aqua benedicta. Coemeteria, in quibus ob imbrium hyemalium ingruentiam necessaria est sepultura, maxime autem tempore pestis partim fuerunt a me benedicta, partim benedicenda restant. Cistula pro elemosina cum duabus seris in qualibet campestri ecclesia fiat, quarum unam clavim parochus, aliam syndici teneant. Pro consuetudine locorum faciendarum rationis (!) ecclesiarum et si quando magna exhoritur difficultas consulendus archidiaconus.

Elligendi viri probi pro administratione illorum bonorum. Fundationes et obligationes ad sacra legenda aliaque fideliter praestanda. Cum sunt publici concursus frugalitas mandata non excedendo in sumptibus quatuor, quinque florenos. Quaedam ecclesiae totaliter interdictae, quoadusque renoventur, reparantur, invenianturque bona illarum ecclesiarum distributa et dispersa inter vicinos. Suspensi parochi a divinis, qui interdictum hoc non servaverint. Determinata stolla danda sacerdotibus et capellanis accedentibus quasdam ecclesias noviter aedificatas

drugih dela prostih dneh mnogi iz številnih razlogov ne morejo priti k božji službi, h kateri jih zavezujejo cerkvena določila, sem jaz, ki bdim nad njihovim zveličanjem, določil, naj bo na prej omenjene dni ob povzdigovanju med darovanjem svete evharistije dan jasen znak z enim zvonom.⁴⁰ Tako bodo tisti, ki ne bodo mogli priti, opozorjeni, da takrat poteka povzdigovanje, in bodo morali prav tako dvigniti svoje misli k Bogu ter bodo tako vsaj na nek način deležni mnogoterih zaslug mašne daritve.

ODLOKI ZA PODRUŽNIČNE IN POLJSKE CERKVE⁴¹

Skrinje za žito, ki jih imajo kmetje navado imeti v cerkvah, je treba odnesti ven. Obnoviti je treba kelihe in patene.⁴² Za vsak kelih naj bosta dva purifikatorija. Prav tako naj bodo tam korporali in ostala oprema za kelihe. Kjer ni kelihov, so bila dana sredstva in naročila, da jih kupijo, enako velja za misale. Kjer so bogoslužna oblačila raztrgana, jih je treba popraviti, kjer pa jih ni, jih je treba kupiti. Skrbeti je treba za preostalo duhovniško in oltarno opremo. Vsak oltar mora imeti najmanj križ s kanonskimi tablami. Mnogo stranskih oltarjev je bilo prepovedanih, pa tudi tistih, ki so bili sredi cerkva. Bili so bodisi nesorazmerno veliki bodisi sploh niso imeli opreme in tudi ni bilo upanja, da jo bodo dobili. Zapiranje vrat je zapovedano pod grožnjo interdikta. Glede tega je bilo namreč odkritih mnogo hudih zlorab. Pri vходу naj bodo kamnite posode za blagoslovljeno vodo pričvrščene na zid. Pokopališča, na katerih je zaradi obilnega zimskega deževja nujen pokop, najbolj pa v času kuge, sem delno sam blagoslovil, delno pa jih je še treba blagosloviti. Skrinjico za miloščino z dvema ključavnicama naj postavijo v vsaki poljski cerkvi. En ključ naj hrani župnik, drugega pa ključarji. Cerkevne obračune naj naredijo po krajevnih običajih, in če se pri tem pojavi večja težava, se je treba o tem posvetovati z arhidiaconom.

Treba je izvoliti poštene moše za upravljanje premoženja teh cerkva. Treba je poskrbeti za mašne ustanove in obveznosti glede maš. Pri javnih shodih je treba biti varčen, pri čemer naj stroški ne presežejo štirih do petih goldinarjev. Uporaba nekaterih cerkva je povsem prepovedana, dokler te ne bodo obnovljene oziroma popravljene in ne bo pridobljeno njihovo premoženje, ki so si ga soseščani med seboj razdelili in raznesli. Župnikom, ki ne bodo spoštovali te prepovedi, se izreče prepoved opravljanja duhovniških opravil.⁴³ Določena je štolnina, ki jo je treba dati du-

⁴⁰ Pripis ob robu: Si possunt, nulla dispensatio, si non sunt excusati, valeat tamen admonitio.

⁴¹ Za razlago pojma »poljske cerkve« gl. op. 16.

⁴² Patena: pozlačen kovinski krožniček za mašnikovo hostijo.

⁴³ Suspensio a divinis: oblika cerkvene kazni, ki duhovniku prepoveduje vsakršno obliko posvečevanja; gl. Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 620.

pro celebratione missarum. Ecclesiae aedificatae sine scitu sedis Archidiaconalis interdictae.

Ad quamlibet ecclesiam constituendus aedituus, qui curam habeat ecclesiae et ordinarium pulsum vesperi, mane et ad meridiem, ad Ave Maria faciat. Cistula pro conservandis corporalibus, purificatoriis. Ubi nullum consecratum altare, procuretur portatile. Ecclesiae, quae ob exiguitatem luminis humiditate nimia dominantur, ut inde, quae observantur sicuti etiam ipsa altaria destructa per factionem maiorum fenestrarum debent illuminari. Arbores, quae radicuum suarum excrescentia ruinam parietum machinantur, seccandae. Aliqua altaria extra ecclesias interdicta. Ex ecclesiis filialibus accepta animalia in subsidium matricis ecclesiae cum scitu tamen Archidiaconi.

Notandum tres parochias, videlicet Circniz, Bonum Campum et Coceuiam habere Vicariatus, in quibus cum administrentur sacramenta, fuerunt eadem decreta relicta, quae supra in Parochialibus. Est etiam in Parochia Riech non quidem vicariatus, sed una ecclesia, in qua de veteri consuetudine asservari solet Venerabile Sacramentum, ac proinde in illa data decreta congruentia.

Notandum in hoc Archidiaconatu esse aliquot beneficia hinc inde dispersa per Parochias et habentur pro simplicibus, cum non sciatur fundatio, et nulla reperiantur scripta. In Parochia Raiffniz sunt tria; duo iuris Caesarei et unum iuris Confraternitatis Corporis Christi.⁴⁴ Quod a Reverendo Georgio Codricio possidetur. Alterum, quod est Sancti Andreae, meum est, tertium sanctorum Hermachorae et Fortunati possidetur a domino praeposito Mrav. In Parochia Boni Campi est unum Sancti Andreae iuris patronatus dominorum a Werney in Willigran possessum a domino praeposito Mrav. In Parochia Los sunt tria, unum Sanctae Barbarae iuris Patronatus acquisiti per ipsum Parochum, donec ei dentur expositae redemptionis pecuniae. Alterum est in arce Steberg Patronatus Caesarei possessum a seniore Capellano Caesareo domino Paulo Chnor.

Tertium est similiter iuris caesarei sub titulo sanctorum Petri et Pauli datum cuidam Caesareo Capellano Ferdinandi II pientissimae memoriae, ad quod non dum est confirmatus.⁵⁰ Circa haec beneficia, quae ad fundationem, quae ad ornatum et quae ad Canonicam possessionem visa fuerunt, necessaria mandavi, ordinavi.

hovnikom in kaplanom, ki prihajajo k nekaterim novozgrajenim cerkvam, da bi darovali maše. Uporaba cerkva, ki so zgrajene brez vednosti arhidiakonskega sedeža, je prepovedana.

Pri vsaki cerkvi je treba nastaviti cerkovnika, ki naj skrbi za cerkev ter zvečer, zjutraj in opoldne redno zvoni k avemariji. Tam naj bo tudi skrinjica za hranjenje korporalov in purifikatorijev. Kjer ni nobene posvečenega oltarja, je treba preskrbeti portatile. Cerkve, v katerih je zaradi pomanjkanja svetlobe preveč vlage in v katerih so uničeni celo oltarji, morajo biti bolj osvetljene, zato je treba povečati okna. Treba je posekati drevesa, ki z razraščanjem korenin grozijo, da bodo zrušila stene. Prepovedani so nekateri oltarji, ki stojijo zunaj cerkva. Živina podružničnih cerkva je bila predana v pomoč matični cerkvi, vendar z vednostjo arhidiakona.⁴⁵

Treba je omeniti, da imajo tri župnije, namreč Cerknica, Dobropolje in Kočevje, vikariate, za katere so bili, ker se v njih delijo zakramenti, izdani enaki odloki kot za zgoraj omenjene župnije. V župniji Kočevska Reka sicer ni vikariata, ampak cerkev, v kateri v skladu s starim običajem hranijo presveti zakrament,⁴⁶ zato so bili tudi za to cerkev izdani enaki odloki.

Treba je omeniti, da je v tem arhidiakonatu nekaj beneficijev, ki so razpršeni po župnijah in jih štejemo za navadne, saj ne vemo za njihovo ustanovitev in o njih ni mogoče najti nobenih zapisov. V župniji Ribnica so trije: dva sta pod cesarskim patronatom, eden pa pod patronatom bratovščine sv. Rešnjega telesa. Slednjega ima častiti Jurij Kodrič.⁴⁷ Drugi, beneficij sv. Andreja, je moj, tretjega, beneficij sv. Mohorja in Fortunata, pa ima gospod prošt Mrav.⁴⁸ V župniji Dobropolje je beneficij sv. Andreja pod patronatom gospodov Werneckov z Brega, ki ga poseduje gospod prošt Mrav.⁴⁹ V župniji Lož so trije beneficiji, eden sv. Barbare, nad katerim ima patronat sam župnik, dokler mu ne bo povrnjen denar od odkupnine. Drugi je na gradu Šteberk pod cesarskim patronatom, ki ga ima višji cesarski kaplan, gospod Pavel Knor.

Tretji, sv. Petra in Pavla, je podobno pod cesarskim patronatom. Dan je bil nekemu cesarskemu kaplanu Ferdinanda II. blagega spomina,⁵¹ na katerega pa še ni bil potrjen. Za te beneficije sem ukazal in naročil vse, kar je potrebno glede ustanove, opreme in kanonične posesti.⁵²

⁴⁴ Pripis ob robu: Sunt simplicia et confirmantur ab illustrissimo patriarcha.

⁴⁵ Gre za živino, ki je pripadala podružničnim cerkvam in so jo te odstopile revnejšim matičnim (župnijskim) cerkvam. Gl. tudi op. 13.

⁴⁶ Mišljeno je sv. Rešnje telo.

⁴⁷ Prim. Skubic, *Zgodovina Ribnice*, str. 137.

⁴⁸ Nikolaj Mrav, novomeški prošt v letih 1630–1639, pred tem župnik in arhidiakon v Ribnici (1619–1631).

⁴⁹ Willingrain: danes porušen grad na Bregu pri Ribnici na Dolenjskem.

⁵⁰ Pripis ob robu: confirmatio necessaria.

⁵¹ Ferdinand II. je umrl leta 1637, Vaccanovo poročilo pa je bilo napisano februarja 1638.

⁵² Gl. op. 13.

Sequuntur decreta circa sacramenta Ecclesiae, quamvis haec ratione ordinis et dignitatis praeponi debuissent superscriptis ecclesiarum decretis.

DECRETA DE SACRAMENTO BAPTISMI

Fontes lapidei pro baptisate cum requisitis item ubi erant impediendes Ecclesiam, remoti. Ordinata armariola pro conservandis requisitis et aqua baptismali suo tempore effundenda. Fontes bona clausura custodiendi, cuius clavis a Parocho servetur. Vascula pro liquoribus sacris, ubi fracta, reficienda, ubi absurda, interdicta. Item non asservanda in tabernaculis Venerabilis Eucharistiae. Inscribenda nomina baptizatorum, formam adhibendo ex Constitutionibus Patriarchalibus. De pulpito tempore concionis instruendus populus baptizare in necessitate. Prohibitum per saeculares extra ecclesiam abluere Sanctum Crisma aliasque superstitiones facere. A sede Archidiaconali accipiendi annuatim liquores sacri tempore debito. Coeteri comburendi.

DECRETA SACRAMENTI CONFIRMATIONIS

Circa sacramentum confirmationis iniunctum Dominis Parochis, ut dato casu visitationis alicuius generalis explicetur populo utilitas sacramenti huius. Quomodo sit suscipiendum, qua aetate, et dato tali casu sit liber, in quo annotabuntur omnia confirmationis nomina.

DECRETA SACRAMENTI POENITENTIAE

Prohibitum exercitium curae animarum non habentibus illam in scriptis. Aliquibus Capellanis a me concessa animarum cura. Mandatum de instruendo populo circa sacramentum Poenitentiae, circa peccata, eorum diversitatem, speciem, et eorum gravitatem; et hoc singulis saltem mensibus de pulpito tempore concionis aliaque rudimenta fidei explicando eodem tempore concionis, cum doctrina Christiana haberi commode in qualibet Parochia non possit. Confec-ta confessionalia cum appensione cartarum casuum reservatorum. Non audiendae confessiones in quibusdam ecclesiae angulis nec post altaria. Audiendae confessiones a sacerdote superpellitio et stolla induto. Cum maximo zello charitatis adeundum ad infirmos pro excipienda confessione. Confessio pro Paschate tempestive publicanda, admonendus populus de praecepto ecclesiae circa hoc sacramentum et de poena non servantis incurrenda. Ratione casuum

Sledijo odloki o cerkvenih zakramentih, četudi bi se spodobilo, da bi bili po redu in svojem dostojanstvu pred zgoraj navedenimi cerkvenimi odloki.

ODLOKI O ZAKRAMENTU KRSTA

Kamniti krstilniki naj bodo skupaj s pripadajočim odstranjeni tam, kjer so v napoto cerkvi. Urediti je treba omarice za shranjevanje pripomočkov za krst in za krstno vodo, ki mora biti izlita ob pravem času. Krstilniki naj bodo dobro varovani in zaklenjeni, ključ pa naj hrani župnik. Posodice za sveto vodo in olje je treba popraviti, kjer so poškodovane, in prepovedati njihovo uporabo, kjer so neprimerne. Prav tako se jih ne sme hraniti v tabernakljih s presveto Evharistijo. Treba je beležiti imena krščenih in se pri tem držati oblike, predpisane v patriarhovih konstitucijah. Med pridigo je treba ljudstvo s prižnice poučiti, kako se krščuje v sili. Prepovedano je, da bi se posvetni ljudje zunaj cerkve mazilili s sveto krizmo in izvajali drugo praznoverje. Od arhidiakonskega sedeža je treba vsako leto ob predpisanem času pridobiti sveta olja, druga pa je treba zažgati.

ODLOKI O ZAKRAMENTU BIRME

Glede zakramenta birme je bilo gospodom župnikom naloženo, naj ob splošni vizitaciji ljudstvu predstavijo koristi tega zakramenta, kako ga je treba prejeti in v kateri starosti. Ob tej priložnosti naj v knjigo vpisujejo vsa imena birmancev.

ODLOKI O ZAKRAMENTU SVETE POKORE

Opravljanje dušnega pastirstva je prepovedano tistim, ki zanj nimajo pisnega dovoljenja. Dušno pastirstvo sem dovolil opravljati nekaterim kaplanom. Naročil sem, da je treba ljudi poučiti o zakramentu pokore, o grehah, njihovi raznovrstnosti, posameznih vrstah in njihovi teži. To in druge osnove vere je treba razlagati s prižnice vsaj enkrat na mesec med pridigo, saj se krščanski nauk težko primerno izvaja v vsaki župniji. Treba je napraviti spovednice, kjer naj visijo table s pridržanimi primeri. Ne sme se spovedovati po kotih cerkve ali za oltarji. Spoveduje lahko duhovnik, ki je oblečen v koretelj in štolo. Z največjo gorečnostjo ljubezni do bližnjega je treba priti k bolnikom, da bi se nam spovedali. Spovedovanje za veliko noč je treba objaviti pravočasno in ljudstvo opozoriti na cerkvene predpise glede tega zakramenta ter na kazen, ki bi zadela tiste, ki jih ne bi izpolnili. V zvezi s pridržanimi primeri je treba iti k arhidiakonu. V ne-

reservatorum adeundus Archidiaconus et in quibusdam casibus, qui nimium communes et ferme quotidiani sunt, data est Parochis a me licentia poenitentes absolvendi ab illis. Uno eodemque tempore non audiendae plurium confessiones. Congregatio habita totius Cleri ratione huius sacramenti, et conclusum, ut confessarii sedulo poenitentes examinent, cum rustici nil per se dicant; Confessarii non admittent methodum quamdam enumerandi peccata per decem praecepta sine specificatione, numero, et circumstantiis mutantibus speciem actus; continuabat enim mos adhuc ille Luteri de generali quadam confessione. Decedentes ex hac vita sine praestita obedientia hiuc praecepto ecclesiae non tradentur ecclesiasticae sepulturae inconsulto Archidiacono.

DECRETA SACRAMENTI MATRIMONII

Circa administrationem sacramenti matrimonii in omnibus et per omnia inhaerendum Concilio Tridentino, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus et observantiis. Prohibitum Parochis dispensare in numero proclamationum matrimonialium sine scitu et in scriptis habita licentia a sede Archidiaconali. Administrandum hoc sacramentum in Parochiali tantum templo, alibi vero sine licentia Archidiaconali prohibitum. Non inhaerendum inveterato abusui de copulando in prohibitis gradibus. Bene attendendum ratione impedimenti affinitatis spiritualis. Non servandum tempus illud ante quadragesimam ficticie prohibitum, et contra ecclesiae statuta; vocant enim tres dominicas ante quadragesimam adventum, ita ut volens aliquis nubere, debeat per particularem dispensationem et pecuniariam dationem tale quid obtinere a Parochis. Copulandi debent esse confessi et sacra synaxi refecti. Ex aliena Parochia aut Dyoecesi nullus copuletur, si non habuerint fidem a proprio Parocho in scriptis, quam specificabit in annotatione praefatae copulationis in libro ordinario ad hoc constituto. Similiter specificabitur in eodem libro, si quae intercesserit dispensatio Papalis et nullus admittetur ad hoc sacramentum, qui dixerit alterum coniugem aut mortuum aut summersum, si non probaverit mortem coniugis debitis iuris probationibus. Copulati in prohibitis gradibus separandi quo ad torum et mensam, quoadusque obtineatur dispensatio.

SACRAMENTI EXTREMAE UNCTIONIS DECRETA

Statutum, ut quilibet Parochus summam adhibeat operam, quatenus per conciones populus in-

katerih primerih, ki so nadvse razširjeni in skorajda vsakodnevni, sem župnikom dovolil, da spovedovanec dajo odvezo. Ob istem času se ne sme spovedovati več ljudi hkrati. V zvezi s tem zakramentom se je sestal zbor vse duhovščine, na katerem je bilo sklenjeno, da spovedniki spovedovance pozorno izprašajo, saj kmetje sami od sebe ničesar ne povedo. Spovedniki ne smejo dovoliti načina naštevanja grehov po desetih zapovedih brez natančne opredelitve, števila in okoliščin, ki spremenijo vrsto dejanja.⁵³ Do sedaj se je namreč nepretrgoma uporabljal Lutrov način splošne spovedi. Tistih, ki so umrli, ne da bi sledili temu cerkvenemu pravilu, se brez predhodnega posveta z arhidiaonom ne sme cerkveno pokopati.

ODLOKI O ZAKRAMENTU ZAKONA

Glede podeljevanja zakramenta sv. zakona se je treba vselej v vsem držati določb Tridentinskega koncila, ne glede na kakršne koli stare navade in pravila. Župnikom je prepovedano, da bi brez vednosti in pisnega dovoljenja arhidiakonskega sedeža odločali o številu poročnih oklicev. Ta zakrament je dovoljeno obhajati zgolj v župnijski cerkvi, drugje pa je to brez arhidiakonovega dovoljenja prepovedano. Ne sme se slediti stari zlorabi sklepanja zakonske zveze oseb v prepovedanih sorodstvenih kolenih. Dobro je treba biti pozoren na zadržek duhovnega sorodstva.⁵⁴ Ni se treba držati prepovedi za čas pred štiridesetdnevnim postom, ki je napačna in proti cerkvenim določilom. Tri tedne pred postom namreč imenujejo advent, tako da bi morali tisti, ki bi se želeli poročiti, od župnikov pridobiti poseben spregled in dati denarni prispevek. Tisti, ki se nameravajo poročiti, morajo biti spovedani in okrepani s svetim obhajilom. Iz tuje župnije ali škofije se ne sme poročiti nikogar, ki ne bi imel od svojega župnika pisnega potrdila, ki ga je treba navesti v zapisu o tej poroki v posebej za to določeni knjigi. Podobno je treba v isti knjigi zabeležiti, če bi bil podan papeški spregled. K temu zakramentu se ne sme pripustiti nikogar, ki bi trdil, da je njegov zakonec umrl ali utonil, če smrti zakonca ne dokaže s potrebnimi pravnimi potrdili. Tiste poročene, ki so bili v prepovedanih sorodstvenih kolenih, je treba ločiti od postelje in mize, vse dokler ne dobijo spregleda.

ODLOKI O ZAKRAMENTU BOLNIŠKEGA MAZILJENJA

Določeno je bilo, naj se vsak župnik kar najbolj potrudi in ljudstvo med pridigami pouči o prejema-

⁵³ Namreč iz negrešnega v grešno (ali obratno).

⁵⁴ Mišljen je odnos oziroma razmerje med udeleženci pri krstu (krstni boter, krstitelj, krščeneč) in tudi njihovimi sorodniki. Duhovno sorodstvo je do moderne dobe izhajalo tudi iz birmе (gl. Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 445–446).

struat in susceptione sanctae extremae unctionis. Explicetur sacramenti huius utilitas, et post sufficientem instructionem praecipendum omnibus et singulis utriusque sexus, ut illud recipiant; sin minus ubi visus fuerit aliquis contemptus, procedetur contra ipsum, ut Constitutiones mandant. Si autem hoc contigerit per negligentiam curati, tunc curatus sit ipso facto suspensus a divinis; quod si etiam parochus talem, in quo visus fuerit aliquis contemptus circa hoc sacramentum, attentaverit tradere ecclesiasticae sepulturae, eadem poena mulctabitur. Quod vero ad ritus servandos, servantur ii, quos Rituale Romanum praescribit. Quod ad stollam pro administratione sacramenti huius dandam attinet, nihil conclusum, quia determinatum ex unanimi totius cleri consensu statuendam.

DECRETA SACRAMENTI ORDINIS

Circa hoc sacramentum nihil determinatum est, quia non est intra sphaeram meae activitatis, solum prohibitum parochis suscipere ullum sacerdotem, qui prius non se praesentet sedi Archidiconali ostendatque formata. Neque ullus admittatur ad faciendas primitias eodem Archidiacono inconsulto.

Et haec quo ad sacramenta.

DECRETA PERSONALIA AD DOMINOS PAROCHOS, VITAMQUE, HONESTATEMQUE ILLORUM CONTINGENTIA

DECRETA SPECTANTIA DOMINUM IOANNEM SERZA PAROCHUM IN LOS

Vigore constitutionum synodaliū non se absentabit a ressidentia, neque diutius emanabit quam per tres dies, non habita licentia ab Archidiacono in scriptis. Renovatur et de novo mandatur servari decretum datum de reaedificatione templi, sin minus ex proprio domini parochi marsupio fiat. Ut supradicta decreta adamussim exequantur intra terminum unius anni post receptionem et publicationem, serio et districte mandatur sub poena interdicendarum ecclesiarum; quod si ex supina domini parochi negligentia aliquis defectus fuerit, alia iuris media prae manibus erunt accipienda.

nju svetega bolniškega maziljenja. Župnik naj najprej ljudem razloži koristi tega zakramenta, po dovolj temeljiti razlagi pa vsem in vsakomur, moškim in ženskam, naroči, naj prejemajo ta zakrament. Če bi kjerkoli opazili zaničevanje tega zakramenta, je treba proti temu ukrepati v skladu z določili konstitucij. Če pa bi se to zgodilo zaradi brezbriznosti duhovnika, se temu duhovniku samodejno izreče prepoved duhovniških opravil. Enaka kazen bo doletela župnika, ki bo poskušal cerkveni pogreb zagotoviti osebi, pri kateri je bil opažen prezir do tega zakramenta. Kar zadeva način podelitve, je treba ohraniti tisto, kar predpisuje Rimski obrednik. Kar se tiče štolnine, ki pritiče podeljevanju zakramenta, ni bilo sklenjeno nič, saj je bilo določeno, da je do tega sklepa treba priti z enodušnim soglasjem vse duhovščine.

ODLOKI O ZAKRAMENTU MAŠNIŠKEGA POSVEČENJA

Glede tega zakramenta ni bilo določeno nič, saj to ne spada med naloge moje službe. Bilo je le prepovedano, da bi župniki sprejeli duhovnika, ki se ne bi prej predstavil arhidiakonskemu sedežu ter pokazal dokazila o posvečenju in usposobljenosti. Prav tako naj se nikomur ne dovoli, da bi daroval novo mašo brez predhodnega posvetovanja z arhidiakonom.

To bi bilo vse, kar se tiče zakramentov.

OSEBNI ODLOKI, KI SE NANAŠAJO NA GOSPODE ŽUPNIKE, NJIHOVO ŽIVLJENJE IN UGLED

ODLOKI, KI SE NANAŠAJO NA GOSPODA JANEZA ŠERCA, ŽUPNIKA V LOŽU

Na podlagi sinodalnih konstitucij je brez pisnega arhidiakonovega dovoljenja prepovedano biti odsoten in ostati zunaj sedeža župnije dlje kot tri dni. Ponovi se in znova naroči, da je treba izpolniti odlok o prezidavi cerkve, v nasprotnem primeru naj stroške plača sam gospod župnik. Da bi se zgoraj omenjeni odloki dejansko izvršili v roku enega leta po njihovem sprejetju in objavi, to naročamo z vso resnostjo in strogostjo ter pod grožnjo interdikta nad cerkvami.⁵⁵ Če bo prišlo do kake napake zaradi nemarnosti in brezbriznosti gospoda župnika, bo treba sprejeti druga pravna sredstva, ki bodo na razpolago.

⁵⁵ Mišljene so podružnične cerkve loške župnije.

DECRETA DOMINUM BALTHASAREM BURZERUM PAROCHUM IN SANCTO CANCIANO CONCERNENTIA

Sub poena 25 florenorum prohibitum habere vinum vendibile sub tecto Parochiali ob multa absurda vitanda. Denuntiationes matrimoniales nunquam ommittat, neque plures una die faciat sub poena arbitraria, inconsulta sede Archidiacionali. Sub poena arbitraria prohibetur, ne in alio quam Parochiali templo benedicat sponso, minusve in privatis domibus, quod etiam intelligi vollo de sacramento Baptismi et hoc inconsulta sede Archidiacionali. Si imposterum convictus de aliqua fornicatione, reviviscent coeterae eius omnes fornicationes et adulteria et pro singulo egregie castigabitur. Sororem, quam vi minisve ad sacrilege fornicandum, alteri Clerico subiecit, non teneat sub Parochiali tecto, alias tanquam contra infamem personam procedetur. Propter commissa scandala in ebrietatibus castigatus fuit pecunialiter cum comminatione suspensionis a divinis, si saepius ista commiserit. Ut spurium ex sacrilego et damnato coitu praedictae eius sororis cum clerico venientem et sepultum in sacristia parochiae exhumet, est enim contra decorem ecclesiae et decentiam morum.

DECRETA PAROCHI IN OBLOCH NULLA SUNT

quia antequam visitarem ex hac vita decessit, et qui iam ibi est parochus per modum provisionis positus nihil tale egit ante vel post visitationem ut indigeat decretis.

DECRETA PAROCHI IN CIRCUNIZ NULLA SUNT

quia per concessionem nescio qualiter emendicatam a foro Patriarchali dicit se exemptum a iurisdictione ordinaria archidiacionali Raiffnicensi et ideo visitare non potui.

DECRETA PAROCHI CIVITATIS COCEUIAE NULLA SUNT

quia ob continuos rumores rusticorum nulla ordinaria visitatio est facta; est tamen ibi iam unus Reverendus nomine Ioannes Herberus vir doctus et a

ODLOKI, KI SE NANAŠAJO NA GOSPODA BALTAZARJA WURZERJA, ŽUPNIKA V ŠKOCJANU

Da bi se izognili mnogim neprimernim rečem, je pod kaznijo 25 goldinarjev v župnišču prepovedano prodajati vino. Župnik naj ne izpušča poročnih oklicev in naj v enem dnevu brez posveta z arhidiakonom ne naredi več kot enega, sicer ga doleti arbitrarna kazen.⁵⁶ Pod grožnjo arbitrarne kazni je prepovedano, da bi župnik brez posveta z arhidiakonom blagoslovil zaročence kje drugje kakor v župnijski cerkvi ali celo v zasebnih hišah. Pričakujem, da bo to upoštevano tudi za zakrament krsta. Če bo v bodoče obsojen še za kako nečistovanje, bomo upoštevali vsa njegova dosedanja nečistovanja ter prešuštva in za vsako posamezno bo strogo kaznovan. Svoje sestre, ki jo je na silo in z grožnjami predal drugemu duhovniku v svetoskrunsko nečistovanje, ne sme imeti v župnišču, sicer bomo proti njemu postopali kot proti nečastni osebi. Zaradi prestopkov, ki jih je zagrešil v pijanosti, je bil denarno kaznovan, zagrožena mu je bila tudi prepoved opravljanja duhovniških opravil, če bi to še kdaj ponovil. Pankrta iz svetoskrunske in preklete zveze med njegovo prej omenjeno sestro in duhovnikom, pokopanega v zakristiji župnijske cerkve, naj da izkopati, kajti to je v nasprotju s cerkvenim dostojanstvom in spodobnostjo.

ODLOKOV ZA ŽUPNIKA V BLOKAH NI,

ker je že pred mojo vizitacijo župnik umrl in tam začasno nastavljeni župnik pred vizitacijo ali po njej ni naredil nič takega, kar bi bilo v nasprotju z odloki.

ODLOKOV ZA ŽUPNIKA V CERKNICI NI,

ker je na podlagi dovoljenja, ki ga je na meni neznan način izprosil od patriarhatskega sodišča, izjavil, da je izvzet iz redne cerkvene oblasti ribniškega arhidiakona, zaradi česar tam nisem mogel vizitirati.

ODLOKOV ZA ŽUPNIKA MESTA KOČEVJE NI,

ker zaradi neprestanih kmečkih nemirov nobena redna vizitacija ni bila izvedena. Tam je sicer častiti Janez Herber, učenjak, ki ga dobro poznam. Na ta

⁵⁶ Arbitrarna kazen: kazen, o višini katere prosto presoja sodnik oz. nasploh tisti, ki jo določi.

me bene cognitus; ad hoc beneficium praesentatus a Caesarea maestate, sed nondum a celsitudine vestra confirmatus.⁵⁷

DECRETA DOMINI IOANNIS DIENSTMANI PAROCHI IN BONO CAMPO

Pro admissa et iussa administratione sacramenti matrimonii in prohibitis gradibus, nempe 3^o et 4^o inter iuniorem Periz et eius exorem meos Parochianos de Maseren, procurabit a sede apostolica (sicuti in suis promisit litteris datis 24. Ianuarii 1633 et apud officium Archidiaconale existentibus) dispensationem, et hoc intra terminum duorum mensium, sin minus de iure contra te procedetur tamquam contra apostolicae auctoritatis usurpatorem et dispensatorem.⁵⁸

Quod per montopolitanam (!) apostolicam visitationem iniunctum fuit, ne sub Parochiali tecto vinum venale haberetur, illud ipsum serio et districte mandatur, ne imposterum sub quacumque tandem formalitate hoc facere attentetur sub poena florenorum 100 causae alicui piae attribuendorum ipso facto irremisibiliter incurrenda.

Quod ad rusticos filialium ecclesiarum attinet hoc imposterum servandum iniungitur nempe ut census debitus a quolibet rustico detur ecclesiae sicuti etiam dimidium prinsenarum (!),⁶⁰ redemptionis, sive ut vocant *abkhauff*,⁶¹ item decimorum denariorum, poenarum et castigationum detur ecclesiae, alterum vero dimidium ipsi Parocho et quidquid hactenus de supradictis recepit, id onerando suam conscientiam restitui ecclesiis mandatum fuit, excipiendo poenas, de quibus intelligi vollo solum posthac. Quod vero attinet ad steuras et rabbotas, id ad ipsum parochum pertinere cognitum fuit, salvo tamen iure si contrarium probaretur et urbarium quo docuit haec ad ipsum pertinere sit probatum.

Quia post primum mandatum de non adeundo concubina sub poena florenorum 25, spretis omnibus eam convenire attentavit, ut per ipsiusmet confessionem constitit, fuit mandatum, quatenus termino dierum octo poenam debeat deponere aliter contra ipsum aliis iuris mediis procedetur.

Quia hactenus error iste irrepsit, ut spretis ecclesiae praeceptis et superiorum mandatis, attentaverit in privatis saecularium domibus sacramentum baptismi conferre, item quoad matrimonii celebrationem non inhaerere concilio Tridentino, comminatum fuit,

beneficij ga je prezentiralo cesarsko veličanstvo, vendar ga vaša visokost še ni potrdila.

ODLOKI ZA GOŠPODA JANEZA DIENSTMANA, ŽUPNIKA V DOBREPOLJU

Za dovoljeno in ukazano podelitev zakramenta svetega zakona med osebama v prepovedanih sorodstvenih kolenih, namreč v tretjem in četrtem, med Pericem mlajšim in njegovo soprogo, mojima župljanoma iz Grčaric, mora od apostolskega sedeža (kot je obljubil v svojem pismu z dne 24. januarja 1633, shranjenem v arhidiakonovem uradu) pridobiti spregled, in to v roku dveh mesecev. V nasprotnem primeru ga⁵⁹ bomo obravnavali kot osebo, ki se je polastila apostolske oblasti in jo izvajala.

Ker je bilo z metropolitno apostolsko vizitacijo določeno, da se v župniščih ne sme prodajati vina, resno in strogo ukazujemo, da se v bodoče v kakršni koli obliki tega ne poskuša narediti. Za to je zagrožena nespregljiva kazen sto goldinarjev, ki jih je treba darovati v pobožne namene.

Kar se tiče kmetov, podložnih podružničnim cerkvam, je treba v bodoče upoštevati, da mora dati vsak kmet cerkvi določen činž in polovico primščine, odkupnine, ki jo imenujejo *abkhauff*, prav tako polovico desetini v denarju, glob in kazni, drugo polovico pa mora dati samemu župniku. Ukazano je še bilo, naj župnik – in to nalagamo na njegovo vest – vrne cerkvam vse, kar je doslej prejel od zgoraj omenjenega, izvzemši globe, za katere hočem, da se jih upošteva samo od sedaj naprej. Ugotovljeno je bilo, da štibre in tlaške obveznosti pripadajo samemu župniku, razen če bi bilo pravno priznано nasprotno. Preveriti je treba tudi urbar, s katerim je dokazoval, da omenjene dajatve pripadajo njemu.

Ker ni upošteval prvega ukaza, da se pod kaznijo 25 goldinarjev ne sme približati priležnici in se je z njo ne glede na vse sestajal, kakor je razvidno iz njegove izpovedi, je bilo ukazano, da mora v roku osmih dni plačati omenjeno kazen, sicer bomo zoper njega ukrepali z drugimi pravnimi sredstvi.

Ker se je ta zabloda razpasla do te mere, da je ob zaničevanju cerkvenih predpisov in navodil predstojnikov v zasebnih posvetnih hišah delil zakrament krsta in ker se tudi pri sklepanju zakonskih zvez ni držal določil Tridentinskega koncila, je bilo zagroženo,

⁵⁷ Pripis ob robu: non habet facultatem exercendi, nisi confirmatio habita (?).

⁵⁸ Pripis ob robu: matrimonium nullum vel puniendus parochus (?).

⁵⁹ V izvorniku je uporabljena 2. oseba ednine: te.

⁶⁰ Pravilno: primitiarum (?).

⁶¹ V izvorniku nemška beseda v kurzivi. Gl. tudi op. 13.

si imposterum hoc fecerit, ipso facto esse suspensum a Divinis per tres menses et hoc toties quoties.

Vestimenta sacra, candelabra, vexila, cruces, mapae et coetera, si ad alium, quam ad proprium ordinarium pro benedictione detulerit, sint interdicta. In alio praeterquam sacro et benedicto loco nec per se nec per coperatores (!) suos perficiet tremendum illud sacrificium missae. Credita, quae sunt cuiusque ecclesiae, mandatum fuit Parocho, ut in hoc eius onerata conscientia exigit omnia adhibita diligentia, ut urbarium Caesareum seu Archiducale suorum Parochialium bonorum termino unius mensis procuret.

Ratione stollae in administrationis sacri matrimonio (!) intelligo de iure Parochiali, si intra terminum unius mensis non probaverit, antecessores suos, nempe Struchel et Rantium, plus accepisse quam quatuor Patios, sit prohibitum plus accipere, per hoc tamen nollo praeiudicatum stollae provenienti Capellano. Prohibitum fuit etiam illi, ne se immisceret in exercendis iis muneribus, quae auctoritatis Archidiaconalis sunt. Iste reverendus parochus per susceptionem alterius Parochiae cessit hoc beneficium, ad quod ego per Caesarem fui praesentatus, nondum tamen confirmatus. Eadem tamen decreta servari facio a meis Vicariis et Capellanis.⁶²

DECRETA DOMINUM PAROCHUM IOANNEM IACHSIZ IN RIECH CONCERNENTIA

Quia in omnibus iste deliquit et omnium factum reus, iudicialiter formato processu privatus fuit beneficio, tandem sub alio diocoesei mortuus; longum enim esset omnia ennumerare (!), cum neque sciverit celebrare, templum tenuerit tamquam porcile, sacramenta vendiderit, in ipsa pixide sive ciborio, in quo asservari solent sacrae hostiae, inventi fuerint vermes praeter coeteras sordes, fuit concubinariarius incorregibilis et saepius contra me volentem eum castigare totam plebem commovit, ita ut bis in evidenti fuerim vitae discrimine; ad illam Parochiam positus est reverendus Lavrentius Cumar meus olim capellanus per modum provisionis.⁶⁶

da mu bo v primeru, če bo v bodoče to počel, vsakič s samim dejanjem za tri mesece izrečena prepoved opravljanja duhovniške službe.

Če je bogoslužna oblačila, svečnike, bandera, križe, oltarne prte in druge predmete za blagoslov prinašal k drugemu ordinariju in ne k svojemu, je vse to prepovedano uporabljati. Na nobenem drugem kraju razen na posvečenem oziroma blagoslovljenem ne sme niti sam niti njegovi kaplani opravljati strahospoštljive mašne daritve. Glede dolgov do katere koli cerkve je bilo župniku naročeno, naj vse vestno in nadvse natančno izterja ter v roku enega meseca poskrbi za cesarski oziroma nadvojvodski urbar svojega župnijskega premoženja.⁶³

Glede štolnine za podeljevanje svetega zakona v skladu z župnijskimi pravicami ugotavljam, da mu bo v primeru, če v roku enega meseca ne bo dokazal, da sta njegova predhodnika Štrukel in Rancij prejela več kot štiri reparje, prepovedano prejemati več od tega.⁶⁴ S tem pa nočem vnaprej določiti štolnine za bodočega kaplana. Župniku je bilo tudi prepovedano vmešavati se v izvajanje tistih nalog, ki spadajo pod oblast arhidiakona. S sprejetjem druge župnije je častiti župnik odstopil beneficij,⁶⁵ na katerega je cesar prezentiral mene, vendar še nisem bil potrjen. Skrbim za to, da te odloke spoštujejo tudi moji vikarji in kaplani.

ODLOKI, KI SE NANAŠAJO NA JANEZA JAKŠIČA, GOSPODA ŽUPNIKA V KOČEVSKI REKI

Ker se je ta pregrešil v vsem in je bil za vse to tudi obtožen, mu je bil beneficij po končanem sojenju odvzet in je naposled umrl v drugi škofiji. Predolgo bi bilo namreč naštevati vse, saj ni znal niti maševati, njegova cerkev je bila podobna svinjaku, zakramente je prodajal, v ciboriju, v katerem hranimo svete hostije, so bili poleg druge nesnage odkriti črvi. Bil je nepopravljiv priležnik in večkrat je proti meni, ko sem ga hotel kaznovati, nahujskal vso župnijo, tako da sem bil dvakrat v resni življenjski nevarnosti. Na to župnijo je bil začasno nastavljen častiti Lovrenc Kumar, moj nekdanji kaplan.

⁶² Pripis ob robu: necessaria praesentatio et confirmatio.

⁶³ Župnija je bila pod patronatom deželnega kneza, ki je poleg nadvojvodskega nosil tudi cesarski naslov kot izvoljeni cesar, zato pridevnika »cesarski« in »nadvojvodski«.

⁶⁴ Repar je srebrnik v vrednosti štirih krajcarjev. Gl. tudi op. 13.

⁶⁵ Beneficij sv. Andreja.

⁶⁶ Pripis ob robu: provideatur de praesenti [...] praesentatus [...] non fiat nisi prius data notitia.

DECRETA PAROCHI IN CERMOSNIZ
GEORGII GATZNIG

Intermittat usuram, et ut vocant mercantias sub poena arbitraria, evitet ebrietates, scandala ex illis provenientia, sectetur castitatem, et serio admonitus propter commisam primam fornicationem.

DECRETA DOMINI PAROCHI IOANNIS
PETERLINI IN OSSIUNIZ

Ebrietates evitandas esse sub poena florenorum 25, omnia enim eius delicta ex his provenire reperi. Concubinam, quam habebat, dimisit, reassumpsit et propter hoc bis castigatus, iterum tamen et tertio recepit illam. Commendatus est illi cultus ecclesiarum, nam tanta est ibi barbaries, ut etiam illuc accedere perhorrescat homo.

DECRETA DOMINI PAROCHI IOANNIS
STAIRER IN NESTHELTOLL

Sub poena suspensionis a divinis per tres menses iniunctum est illi, ne amplius transferat vigiliis ab una die ad alteram, ne amplius in prohibitis gradibus et temporibus copulet sub poena florenorum 50. Mandatum est illi, ut non cohabitaret cum concubina sub tecto ipsius, sed habitet in Parochiali domo. Castigatus fuit bis propter scandala publica, suspensus semel a divinis per duos menses, cum examinatus de administratione sacramentorum nihil sciverit et legere sacrum ignoraverit, sub poena gravi prohibitum, ne in domo vinum venale habeat.⁶⁷

DECRETA DOMINI PAROCHI GEORGII
MIKULARIZ

Sub poena suspensionis a Divinis iurabit, ut nomina baptizatorum, matrimonio iunctorum, et cum morte vitam commutantium in particulare libro anotentur. Si imposterum cum concubina non solum commercium, sed vel colloquium habuerit, indicitur illi privatio beneficij ipso facto sine ulla alia declaratione, ut hoc propter incorrigibilitatem.

ODLOKI ZA JURIJA GAČNIKA, ŽUPNIKA
V ČRMOŠNJICAH

Naj se neha ukvarjati s posojanjem denarja in trgovino, sicer mu grozi arbitrarna kazen. Izogibati se mora pijančevanju in škandalom, ki izhajajo iz njega. Prizadeva naj si za moralno čistost, resno je bil opozorjen zaradi prvega zagrešenega nečistovanja.

ODLOKI ZA JANEZA PETERLINA,
GOSPODA ŽUPNIKA V OSILNICI

Izogibati se mora pijančevanju, za kar je zagrožena kazen 25 goldinarjev. Ugotovil sem namreč, da vsi njegovi prestopki izhajajo iz pijančevanja. Priležnico, ki jo je imel, je odslovil, potem ponovno sprejel in bil zaradi tega dvakrat kaznovan, a vendar jo je ponovno – že tretjič – vzel nazaj. Priporočeno mu je bilo, naj uredi zunanjščino cerkva, kajti tam vlada takšno barbarstvo, da se človek takoj ob prihodu kar zgrozi.

ODLOKI ZA JANEZA ŠTAJRERJA,
GOSPODA ŽUPNIKA V KOPRIVNIKU

Pod kaznijo prepovedi opravljanja duhovniške službe za tri mesece mu je bilo naloženo, da ne predstavlja vigilij z enega dne na drugega ter da ne poroča ljudi v prepovedanih kolenih in ob prepovedanem času, za kar mu je bila zagrožena kazen 50 goldinarjev. Dobil je ukaz, naj ne prebiva skupaj s priležnico v njeni hiši, ampak mora bivati v župnišču. Dvakrat je bil kaznovan zaradi javnega pohujšanja, enkrat mu je bila izrečena prepoved opravljanja duhovniške službe za dva meseca, ko med pregledom ni ničesar vedel o podeljevanju zakramentov in ni znal brati maše. Pod grožnjo hude kazni mu je prepovedano, da bi v župnišču prodajal vino.

ODLOKI ZA GOSPODA ŽUPNIKA
JURIJA MIKULARIČA⁶⁸

Pod kaznijo prepovedi opravljanja duhovniške službe mora priseči, da bo v posebni knjigi beležil imena krščenih, poročenih in preminulih. Če bo v prihodnje s priležnico občeval ali samo govoril, mu bo beneficij brez drugega pojasnila takoj odvzet, in to zaradi njegove nepopoljšljivosti.

⁶⁷ Pripis ob robu: quis confirmaverit praesentem sacerdotem?

⁶⁸ Iz seznama vseh župnij lahko sklepamo, da gre za župnika iz Kostela.

DECRETA DOMINI PAROCHI IOANNIS ES
IN MESSEL

Si concubinam intra octo dies non dimiserit, sit suspensus per annum ipso facto a divinis et si dimissam et in domo aliqua illius villae habitantem frequentaverit vel se permiserit ab ipsa visitari sub tecto Parochiali, taceo si commertium haberet, sit ipso facto a beneficio et officio privatus. Si se inebriaverit, ut se virum nesciat et ecclesiasticum, ut saepius iam per ipsius scandala data suis Parochianis demonstravit, toties quoties octo dierum carcere in pane et aqua castigabitur.

Notandum Parochiam Messell, Cermosnitz, Os-siuniz et Costell propter exiguitatem proventuum, barbariem hominum, et indigentiam sacerdotum debere etiam me debuisse multa dissimulasse etiam enormia scelera, ut greges illi Pastore quamvis etiam pessimo non desererentur.

Et haec sunt, quae tum generaliter tum particulariter per me ad maiorem Dei gloriam, Ecclesiae Catholicae incrementum, et animarum sanctae huic sedi Patriarchali concreditarum salutem decreta fuerunt. Quae ut adamussim servarentur, determinavi in Domino, ut singulis annis terna fiat congregatio totius Cleri in mea ressidentia, in qua, quae occurrunt proponenda, a Reverendis proponuntur, annotantur, et eo modo, quo fieri potest, providetur, fit in quadragesima particulare examen ratione scientiae et intelligentiae circa casus reservatos, circa excommunicationes coenae Domini et reservatas in pluribus locis. Proponuntur dubia circa administrationem sacramentorum, aliaque quam plurima, quae saluti animarum sunt necessaria. Et huic quinquenali sat laboriosae et discriminosa administrationis meae Archidiaconalis informationi collophonem imponens, me Illustrissimae et Reverendissimae Celsitudinis vestrae favori, gratiae et protectioni commendo.

Datum ex Raiffnicensi Patriarchali ressidentia Archidiaconali die 8. Februarii 1638.

Illustrissimae et Reverendissimae Celsitudinis Vestrae

Servus et Capellanus

Franciscus Maximilianus Vaccanus de Schönpass, Archidiaconus Patriarchalis etc., manu propria.

ODLOKI ZA JANEZA ESA, GOSPODA
ŽUPNIKA V MOZLJU

Če v osmih dneh ne odslovi priležnice, mu bo s tem dejanjem za eno leto izrečena prepoved opravljanja duhovniške službe. Če jo bo potem, ko jo bo odslovil, še vedno obiskoval na njenem domu v vasi, kjer prebiva, ali če bo dovolil, da ga ona obiskuje v župnišču, ali pa bo celo občeval z njo, bo takoj, ko bo to storil, ostal brez beneficija in službe. Če se bo tako napil, da bo pozabil, da je mož in duhovnik, kot je svojim župljanom že pogosto pokazal s svojimi pohujšljivimi dejanji, bo vsakič kaznovan z osmimi dnevi ječe ob kruhu in vodi.

Treba je opozoriti, da morajo župnije Mozelj, Črmošnjice, Osilnica in Kostel zaradi pičlih dohodkov, barbarstva ljudi in pomanjkanja duhovnikov mnogo stvari prikriti in da sem moral tudi sam prikriti veliko stvari, celo izredno hude zločine, da ne bi tamkajšnje črede ostale še brez teh, četudi zelo slabih pastirjev.

To so stvari, ki sem jih tako na splošno kot tudi bolj podrobno odredil v večjo božjo slavo, za rast katoliške cerkve in za zveličanje duš, ki so zaupane temu svetemu patriarhatskemu sedežu. Da pa bi se to resnično spoštovalo, sem se v Gospodu odločil, da vsako leto pri svojem sedežu trikrat skličem zbor vse duhovščine, na katerem bodo častiti duhovniki izpostavili to, na kar je treba opozoriti. To bomo zapisali in poskrbeli, da se v skladu z možnostmi reši. V postnem času bo v več krajih izvedeno posebno preverjanje znanja in razumevanja glede pridržanih primerov, prepovedi prejemanja obhajila in drugih pridržanih prepovedi. Izpostavljeni naj bodo dvomi glede podeljevanja zakramentov in številne druge zadeve, ki so nujne za zveličanje duš. In ko temu petletnemu poročilu o svojem precej napornem in težkem upravljanju arhidiakonata dodajam sklepni zapis, se vaši presvetli in prečastiti visokosti priporočam za naklonjenost, milost in zaščito.

Izdano 8. februarja 1638 v patriarhatski rezidenci ribniškega arhidiakona.

Vaše presvetle in prečastite visokosti

služabnik in kaplan

Frančišek Maksimilijan Vaccano iz Šempasa, patriarhatski arhidiakon itd., lastnoročno.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ACAU – Archivio della curia Archivescivile
Udinese
fasc. 753.

LITERATURA

- Kušej, Rado: *Cerkveno pravo katoliške cerkve*. Ljubljana: Založba juridične fakultete, 1927.
- Lavrič, Ana: *Ljubljanska škofija v vizitacijah 17. stoletja (Vizitacije kot vir za umetnostno zgodovino)*. Ljubljana: Elektronske izdaje Umetnostnozgodovinskega inštituta Franceta Steleta, 2007.
- Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae*. Zagreb: JAZU, 1973–1978.
- Skubic, Anton: *Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine*. Buenos Aires: Editorial Baraga, 1976.
- Tavano, Luigi in France M. Dolinar: Vaccano (Vacani), Franz Maximilian (geslo). *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches (1648–1803). Ein biografisches Lexicon* (ur. Erwin Gatz). Berlin: Duncker u. Humblot, 1990, str. 530–531.
- Vincoletto, Roberta (ur.): *Visitaciones Generales – Status Dioecesis Justinopolitanae sub Episcopo Francisco Zeno 1660–1680*. Koper: Histria editiones, 2012.
- Žnidaršič Golec, Lilijana: *Cerkvene ustanove in službe v zgodnjem novem veku na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.



S U M M A R Y

Ribnica Archdeaconate administrative report for the period of 1633–1638

The contribution contains a transcript and translation of the Ribnica Archdeaconate administrative report for the period of 1633–1638. The Latin original is kept in the Archdiocesan Archives in Udine/Videm. The report was drawn up in February 1638 by the Archdeacon of Ribnica, Franz Maximilian Vaccano, and submitted to his superior, the Aquileian Patriarch Marco Gradenigo. The document describes in detail the situation in the ecclesiastic and religious spheres across the parishes within the Archdeaconate of Ribnica. The latter fell under the Patriarchate of Aquileia and in the period concerned embraced the following thirteen parishes: Dobropolje, Škocjan, Bloke, Lož, Cerknica, Kočevje, Kočevska Reka, Osilnica, Kostel, Mozelj, Koprivnik, Črmošnjice, and Ribnica.

The report begins with an overall introduction in which Vaccano draws attention to the scope of the archdeaconate, the patronage of parishes, their low revenues, and the »barbarism« of the population inhabiting the southern part of the archdeaconate. From the introduction, the author moves on to discuss the issue concerning the administration of the archdeaconate, first listing joint decrees for parishes and succursal churches and then providing a list of joint decrees on church sacraments. He concludes the substantive part of the report by bringing forth decrees that refer to individual parish priests.

The author of the report portrayed himself as a diligent leader and archdeaconate administrator who, undeterred by the poor ecclesiastic and economic conditions that prevailed in his parishes, continuously strove to elevate religious life as well as ensure proper administration of the sacraments and respect for ecclesiastical hierarchy. He pointed to a number of minor or major deviations from Church regulations and expected parish priests to lead their congregations by example. Parish priests, he noted, committed many impious deeds, particularly those of concubinage, selling wine at the parish house, and engaging in drunken feasts, which he endeavoured to put an end to, even by threatening with various sanctions. He stressed that his report was a result of numerous visitations and journeying from one parish to another, during which he also found himself in grave danger on a few occasions.